

MENFP

MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION NATIONALE
ET DE LA FORMATION PROFESSIONNELLE

PWOGAM KONPETANS MINIMAL

KREYÒL

SEGONDÈ II

Décembre 2019

Pwogram konpetans minimal pou kreyòl Segondè II

Konsiy pou yon aplikasyon pratik

Pwogram ki nan men nou la a rele: « Pwogram konpetans minimal pou kreyòl ». Li prepare apati pwogram nou te deja konn sèvi avèk li a ki fèt pou yon ane lekòl ki dire 189 jou, konsa si nou te fè 2 èdtan pa semèn nou t ap kouvri tout pwogram nan pandan ane akademik la.

Men lè nou konsidere pwoblèm ki te genyen nan peryòd « Peyi lòk » la ki te dire plis pase (2) mwa, sa ki te gen gwo enpak sou bon dewoulman ak pwogresyon pwogram nan, otorite yo nan Ministè Edikasyon Nasyonal vle pou aktivite eskolè yo kontinye pou ane akademik 2019/2020 an. Se poutèt sa Minis Edikasyon Nasyonal la, Pierre Josué Agénor CADET ak lòt otorite nan domèn nan bay direksyon teknik konsène yo enstriksyon pou yo pase men nan kalandriye eskolè a epi prepare yon pwogram ki adapte avèk li.

An gwo, se yon travay ki pèmèt nou evalye kantite jou klas elèv yo te pèdi pandan peryòd sa a epi konsidere eleman ki pi enpòtan yo pou chak disiplin, sa vle di divès tèm pou chak matyè ki pral pèmèt ane akademik la reyisi pou divès nivo ansèyman yo.

Direksyon Ansèyman Segandè a mete estrateji l anplas pou nou ka rive kouvri tout sa ki te pèdi nan tan aprantisaj la. Pou Kreyòl Segondè I ak Segondè II, gen 35 èdtan ki pèdi. Li posib pou nou rekipere 15 nan yo epi pou rès 10 ki rete yo, n ap bay devwa pou lakay ak travay rechèch. N ap ka rive fè sa si nou respekte yon pwogram 3 èdtan pa semèn.

N ap sèvi ak pati ki pa twò peze nan pwogram nan kòm aktivite ansèyman / aprantisaj pou elèv yo ka fè devwa rechèch yo nan divès nivo segondè a. Pati sa yo ap disponib sou divès platfòm Ministè Edikasyon Nasyonal kreye pou sa.

Koutje sou pwogram nan

Lang ak sosyete an Ayiti

Kominikasyon oral : Koute ak pale

Kominikasyon ekri: Pwodiksyon tèks

A. Konpetans

1. Analize sentaksikman fraz ki genyen entèferans franse ladan yo.
2. Analize semantikman fraz ki genyen entèferans franse ladan yo.
3. Distenge estrikti pwòp kreyòl ak angle nan fraz ki gen entèferans ant de lang sa yo.
4. Distenge estrikti pwòp kreyòl ak panyòl nan fraz ki gen entèferans ant de lang sa yo.
5. Analize fonksyonman lang kreyòl la sou baz rejyon jewografik.

B. Mwayen elèv yo dwe itilize pou enstale konpetans sa yo.

Ekpoze / Rechèch pèsònèl / Entènèt / Lekti tèks / Konferans espesyalis

A. Konpetans

1. Pwodui divès kalte diskou oral.
2. Analize echanj ki genyen ant de lokitè anndan yon dyalog.
3. Analize nan ki lòd enfòmasyon yo prezante ak sibtilite ki nan yon repòtaj an dirèk.
4. Evalye òganizasyon yon piblisite ki pase nan radyo.

B. Mwayen elèv yo dwe itilize pou enstale konpetans sa yo.

Ekpoze / kontrandi / Deba / Reyinyon / Konferans / Vizit gide / jounen pòt louvri

C. Pwofil elèv la kòm lokitè

- Elèv la alèz pou li pran lapawòl an kreyòl.
- Elèv la koyeran lè l'ap pale.
- Diskou elèv la adapte ak sitiyasyon kominikasyon li ladan li an.

A. Konpetans

1. Prepare teknik ak zouti ki pèmèt ou reyisi yon pwodiksyon ekri anvan ou kòmanse redije.
2. Pwodui divès tèks an fonksyon entansyon kominikasyon ki nan tèt ou.
3. Analize òganizasyon yon tèks naratif
4. Pwodui divès kalte tèks agimantatif

B. Mwayen elèv yo dwe itilize pou enstale konpetans sa yo.

- Ekstrè woman / Nouvèl literè
- Ekri ki genyen yon karaktè pèsònèl : biyè, lèt zanmitay, kat postal, imel eks.
- Tèks fonksyonèl (lèt administratif, rapò, nòt administratif, kontrandi, pwosè-vèbal, sikilè,)

C. Pwofil elèv la kòm eskriptè

- Li pwodui tèks ki pa depaman ak sitiyasyon kominikasyon an
- Li pwodui tèks ki koyeran
- Li pwodui tèks ki mache ak fonkyonman lang kreyòl la

C. Pwofil elèv la kòm sitwayen ayisyen

- Elèv la pale ak ekri kreyòl san entèferans lòt lang.
- Elèv la koyeran lè l'ap ekri ak lè l'ap pale kreyòl.

A. Konpetans

1. Analize estrikti fraz senp nan yon tèks.
2. Analize estrikti fraz konplèks pa kowòdinasyon nan yon tèks.
3. Analize estrikti fraz konplèks pa sibòdinasyon nan yon tèks.
4. Analize nosyon tan ak aspè nan kreyòl ayisyen.
5. Konstwi yon tèks koyeran.
6. Analize pwogresyon tematik yon tèks.

B. Mwayen elèv yo dwe itilize pou enstale konpetans sa yo.

- tèks ki ekri an kreyòl, resous bò kote espesyalis lang kreyòl.

C. Pwofil elèv la

- Konpetan nan gramè fraz tankou gramè tèks
- Metriz sa ki fè diferans ant gramè kreyòl ak gramè franse.
- Metriz sa ki fè resanblans ant gramè kreyòl ak gramè franse.
- Metriz fonksyónman tèks ki ekri an kreyòl.

A. Konpetans

1. Itilize mo ki adapte ak Kontèks kominikasyon an.
2. Evalye neyolojiz ki anndan kreyòl ayisyen an.
3. Analize fenomèn asimilasyon an nan kreyòl ayisyen.

B. Mwayen elèv yo dwe itilize pou enstale konpetans sa yo.

- Lekti liv woman, atik jounal, nouvel literè

C. Pwofil elèv la

- Konpreyansyon sou fason mo ki te la deja pran nouvo sans nan lang kreyòl la.
- Konpreyansyon sou fonksyónman lang kreyòl la

A. Konpetans

1. Aplike prensip tradiksyon ki mande pou respektè sans nan lang sous la
2. Aplike prensip tradiksyon ki mete plis aksan sou destinatè mesaj la.

B. Mwayen elèv yo dwe itilize pou enstale konpetans sa yo.

- Konesans sou tradiksyon
- Konesans sou lang ki fasafas yo

C. Pwofil elèv la

- Aplikasyon prensip senp yo sou tradiksyon
- Evalyasyon fot lang anndan yon tradiksyon

PWOFIL ELÈV DEZYÈM ANE SEGONDÈ NAN LANG AK SOSYETE

1. KARAKTERISTIK KI ENPÒTAN POU LANG AK SOSYETE NAN YON EVALYASYON SOMATIF

Sityasyon kominikasyon an dwe presize pou elèv la eleman sa yo:

-yon entansyon kominikasyon;
-yon tèm osnon plizyè tèm ki genyen rapò ak lang ak sosyete;
-tip pratik kominikasyon (diskisyon, deba, ekspoze, kontrandi, pyès teyat, elatriye)

1.2 Konsiy yo dwe presize tou:

-Moman ak dire kominikasyon an;
-Resous ki otorize pou itilize.

2. KARAKTERISTIK DISKOU ELÈV LA NAN KAD EVALYASYON AN

2.1 Li bay lang li valè ;

2.2 Li ekri ak pale lang kreyòl la san entèferans lòt lang ;

2.3 Elèv la koyeran lè li ap ekri e lè li ap pale kreyòl.

Lang ak sosyete an Ayiti

Konpetans	Eleman ki nesese pou devlope konpetans lan	Aktivite elèv yo ka fè	Kòmantè
1. Analize sentaksikman fraz ki genyen entèferans franse ladan yo. 1.1 Fè diferans ant detachman an kreyòl ak detachman an franse. 1.2 Fè diferans ant ekstraksyon an kreyòl ak ekstraksyon an franse.	- Fonksyonman sentaksik pè vèb sa yo sou baz wòl objè/destinatè nan fraz an franse ak an kreyòl: dire/di, demander/mande, prêter /prete, donner/bay, envoyer/voye... - konpleman sikonstansyèl... - Ekstraksyon ak detachman nan de lang yo - Fraz anfatik	Elèv yo travay an gwoup sou tip entèferans destinatè /objè yo abitye tande nan radyo oswa nan kominote a. Egz (*M'ap bay yon kado ak papa m' nan plas « m'ap bay papa m' yon kado » Elèv yo ap travay an atelye sou lis vèb sa yo ak lòt vèb ki fonksyone menm jan an. Elèv yo ap bay fraz kòrèk an franse ak an kreyòl ki genyen pè vèb sa yo.	Li enpòtan pou elèv yo konnen presyon estrikti lang franse a sou kreyòl la kapab manifeste nan tout gwoup ki nan fraz la : gwoup non, gwoup vèb ak nan konpleman sikonstansyèl yo.

2. Analize semantikman fraz ki genyen entèferans franse ladan yo. 2.1 Distenge mo ki sonnen menm jan an kreyòl ak an franse men ki pa genyen menm sans.	- Fonksyonman semantik pè mo ki sonnen menm jan nan de lang yo men ki pa gen menm sans. - Analiz fenomèn mo prete soti nan franse ale nan kreyòl. - Analiz fenomèn mo dekalke nan kreyòl ayisyen.	Travay an atelye sou pè mo tankou : frekan/frequent, Pakèt/paquet, kale/calier, kanpe/camper... kote elèv yo ap konpare divès sans pè mo sa yo ka genyen nan de lang yo.	Enfliyans fraz franse sou fraz kreyòl sou baz sans se bagay ki pi fasil, paske de lang yo genyen anpil mo ki sonnen menm jan. Fòk elèv yo fè anpil atansyon : menm si de mo sonnen menm jan, sa pa vle di yo kouvri menm reyalyte kidonk yo genyen menm sans.
. Distenge estrikti pwòp kreyòl ak angle nan fraz ki genyen entèferans ant de lang sa yo. 3.1 konpare fraz kreyòl ak angle sou baz entèferans sentaksik ki ladan yo. 3.2 Konpare fraz kreyòl ak angle sou baz entèferans leksikal ki ladan yo.	Diskou nou jwenn nan pale ak nan chante an kreyòl ki genyen entèferans angle ladan yo. Fraz angle ki soti nan bouch Ayisyen ki ap viv nan peyi ki pale angle.	Travay an ti gwoup sou fim ayisyen ki monte Ozetazini kote elèv yo ap idantifye fraz kreyòl ki genyen angle ladan yo. Egzanp : *Rele m bak/call me back; *ou bèdè ale /you better go; *M' min sa m' di a /I mean what I say.	Elèv yo dwe prete anpil atansyon ak pawòl yo tandè nan chante ak nan bouch Ayisyen ki ap viv Ozetazini. An plis, akòz medya yo ki pase anpil mizik ki genyen tras angle ladan yo, enfliyans lang angle sou kreyòl la ogmante chak jou pi plis.

4.1 Konpare fraz kreyòl ak panyòl sou baz entèferans sentaksik ki ladan yo.

4.2 Konpare fraz kreyòl ak panyòl sou baz entèferans leksikal ki nan yo.

- Diskou nou jwenn nan pawòl Ayisyen ki te viv osnon etidye nan yon peyi ki pale panyòl (Dominikani, Kiba, Meksik, eks.) Egz. *M' fè w' de kesyon, ou pa reponn. / Te hice dos preguntas, y no me contestaste. (M' poze w' de kesyon, ou pa reponn.)

* Pa presyona m' /(pa ban m' presyon.)

Travay an gwoup : elèv yo fè rechèch sou pawòl ki pwononse an kreyòl men ki genyen tras lang panyòl ladan yo. Yo prezante rechèch yo nan klas la pou lòt elèv ka dekouvri nati entèferans lan.

Elèv yo dwe fè anpil atansyon ak pawòl ki genyen tras panyòl ladan yo. Akòz anpil etidyan ki al fè etid yo nan peyi panyòl (Sendomeng, Kiba...), anpil Ayisyen ki fè antre soti Sendomeng, eks. lang panyòl egzèse anpil enfliyans sou lang kreyòl la.

Konpetans	Eleman ki nesèsè pou devlope konpetans lan	Aktivite elèv yo ka fè	Kòmantè
5. Analize fonksyonman lang kreyòl la sou baz rejyon jewografik.	Varyete nò, lwès ak sid nan kreyòl ayisyen sou baz sentaks, fonolojik ak leksikal. Varyete selon kouch sosyal ki ap pale kreyòl la.	- Travay an gwoup : elèv yo ka ekri yon lis mo nou jwenn nan yon rejyon nan peyi a men nou pa jwenn nan yon lòt rejyon. - Ekri yon lis mo gramatikal sou baz tronkasyon mo sa yo sibi selon rejyon jewografik. Travay an atelye sou rejyon nan peyi a kote « mwen » tounen « wen » ou « m' » pa egzanp.	Ou ka jwenn anpil varyasyon nan lang kreyòl la : varyasyon sou baz rejyon jewografik, sou baz klas sosyal, sou baz pwofesyon, sèks, kwayans, eks.

PWOFIL ELÈV DEZYÈM ANE SEGONDÈ KÒM LOKITÈ

1. KARAKTERISTIK SITYASYON KOMINIKASYON ORAL NAN YON EVALYASYON SOMATIF

1.1 ...*Sityasyon kominikasyon an dwe presize pou elèv la eleman sa yo :*

-yon entansyon kominikasyon;
-yon tèm osnon yon chwa pami plizyè tèm ;
-tip pratik kominikasyon oral (diskisyon, deba, ekspoze, kontrandi, istwa oral, pyès teyat, elatriye)

1.2 Konsiy yo dwe presize tou:

-Moman ak dire kominikasyon an;
-Resous ki otorize pou itilize.

2. KARAKTERISTIK DISKOU ELÈV LA NAN KAD EVALYASYON AN

2.1 *Adapte pou sityasyon kominikasyon an*

Diskou elèv la adapte si li respekte eleman sa yo

- ❖ Enfòmasyon li transmèt yo pèmèt :
 -aprofondi, nyanse, ilistre ou jistifye opinyon li sou yon èv li prezante ;
 -eksplike yon afimasyon, yon reyalyte, oubyen yon fenomèn
 -defann yon pwennvi.
- ❖ Enfòmasyon yo pran an konsiderasyon karakteristik destinatè a ak tout reyaksyon li
- ❖ Diskou elèv la pwovoke enterè destinatè a :
 -Pou fason li chwazi mo ak fraz li yo ;
 -Pou eleman san pawòl li chwazi pou kominikasyon an (entonasyon, vitès, volim, jès, dokiman sipò).

2.2 *Koyeran*

Diskou elèv yo koyeran si destinatè a ka suiv san difikilte pwogresyon diskisyon, deba, kontrandi, ekspoze a :

-eleman nesèsè pou pèmèt konpreyansyon yo la ;
-li byen soutni pwennvi li yo ;
-rejis lang lan annakò ak egzijans sityasyon kominikasyon an.

Kominikasyon oral

Konpetans	Eleman ki nesese pou devlope konpetans lan	Aktivite elèv yo ka fè	Kòmantè
1. Pwodui divès kalte diskou oral. 1.1 Distenge òganizasyon diferan diskou oral an fonksyon sitiyaasyon kominikasyon an. 1.2 Itilize resous lang nan pou rapòte yon diskou oral ou fin tande bay yon moun ki pa te la.	- Tèks enfòmatif, tèks deskriptif, tèks naratif, tèks agimantatif, eks. - Diskou dirèk, diskou endirèk, diskou evoke, diskou narativize, eks.	Travay an gwoup : Chak gwoup ap chwazi youn nan aspè sa yo pou travay sou li. (fòk chak aspè genyen rapò ak anvinviwónman) Gwoup yo ap konpare rezilta travay yo nan yon prezantasyon oral.	Elèv yo va fè rechèch sou diskou rapòte nan lang kreyòl la, paske an jeneral yo plis abitye ak diskou dirèk epi diskou endirèk. Aksan dwe mete sou diskou evoke ak diskou narativize. Egz. Diskou dirèk / Pòl di : « Mwen pa pè. » Diskou endirèk / « Pòl di li pa pè. » Diskou narativize / Pòl pa genyen laperèz. Diskou evoke / Pòl pa « pè ».

Konpetans	Eleman ki nesèsè pou devlope konpetans lan	Aktivite elèv yo ka fè	Kòmantè
2. Analize echanj ki genyen ant de ou plizyè lokitè anndan yon dyalòg. 2.1 Analize fason yon konvèsasyon ap mache selon pozisyon sosyal moun ki nan echanj lan. 2.2 Analize fason yon konvèsasyon ap mache selon eleman gramatikal lokitè yo anplwaye.	- Dyalòg nan teyat ak feyton. - Pwonon, vèb, tan, aspè, non, adjektif, advèb, eks. - Rejis lang (familye, estanda, soutni.) - Konotasyon / denotasyon	Travay an gwoup : plizyè elèv ap mennen yon konvèsasyon sou anviwónman epi lòt elèv ki pa nan konvèsasyon an ap obsève kilès nan lokitè yo ki plis mennen konvèsasyon an sou plizyè plan (metriz sijè a, konesans nan lang lan, eks.). Apre yo va fè deba. Travay an atelye : plizyè elèv ap mennen yon konvèsasyon sou yon sijè yo chwazi. Chak manm nan gwoup la chwazi pale nan yon rejis. Lòt elèv nan klas ap obsève e yo ap pran nòt pou yo ka fè bonjan kòmantè apre.	Nan yon konvèsasyon, de lokitè yo pa janm sou menm pye egalite. Kidonk genyen eleman lengwistik nan konvèsasyon (fraz, mo, gwoup fonksyonèl, pwopozisyon, eks.) men tou genyen eleman ki pa lengwistik ki enfliyanse konvèsasyon an : rapò ki genyen ant moun ki ap pale yo, konesans moun yo sou sijè yo ap pale a, eks. Li enpòtan pou elèv yo konnen epi konprann fonksyónman eleman sa yo.

4. Analize nan ki lòd enfòmasyon yo prezante ak sibtilite ki nan yon repòtaj an dirèk.	Repòtaj radyo ak televizyon ak tout lòt ekstrè oral elèv yo kapab jwenn.	Ekspoze sou fòm konferans: yon gwoup elèv prezante, nan yon konferans, travay rechèch yo fè sou repòtaj an dirèk ki pase nan radyo. Lòt elèv nan klas la pran nòt pou yo ka poze kesyon. Kesyon yo dewoule sou avantaj ak enkonvenyan prezantasyon evenman yo sou plan tematik ak kwonolojik.	Yon enfòmasyon ki prezante pa tèm pèmèt elèv la konprann yon sitiyasyon globalman. Sepandan, yon enfòmasyon ki prezante pa dat pèmèt elèv la retrace kwonoloji evènman an sou plizyè jou, mwa, ane, syèk, eks.
3 Evalye òganizasyon yon piblisite ki pase nan radyo. 3.1 Detekte anndan yon piblisite eleman ki pouse ou achte yon pwodui.	- Enfòmasyon objektif sou pwodui a, tankou non li, karakteristik li ak pri li, eks., - imaj (figi retorik yo) tankou metafò, metonimi, konparezon, ipèbòl, pèsonifikasyon, eks.	Ekspoze miltimedya: Apre elèv yo fin tande kèk piblisite sou dives kalte pwodui, yo pran nòt epi diskite sou eleman ki kapab pouse yon moun achte divès pwodui sa yo. Aktivite an Gwoup: Apre elèv yo fin fè rechèch sou divès piblisite yo tande nan radyo, chak gwoup ap bay ki kote yo jwenn bonjan enfòmasyon objektif nan piblisite sa yo ak kote se sèlman enfòmasyon pou ankouraje moun achte pwodui sa yo ki genyen.	

3 Analize echanj ki genyen ant diferan aktè anndan yon pyès teyat. 3.1 Analize diskou pèsonaj yo selon wòl yo ap jwe nan yon pyès teyat 3.2 Analize koyerans ki genyen anndan diskou pèsonaj yo 3.3 Analize pwogresyon anndan replik yo.	• Sitiyasyon enonsyasyon nan replik pèsonaj yo. • Nosyon sou pwogresyon anndan tèks (règ repetisyon...) Konektè lojik, anafò, ak repriz anaforik.	Pandan yon gwoup elèv ap prezante yon pyès teyat, lòt gwoup yo ap pran nòt sou konektè ak anafò ki asire koyerans tèks la. Chak gwoup prezante rezilta travay li pou diskisyon.	Li enpòtan pou elèv konprann wòl anafò osnon repriz anaforik jwen nan yon tèks, pou yo ka etidye replik ki genyen ant aktè yo nan yon pyès teyat.
--	---	--	--

PWOFIL ELÈV DEZYÈM ANE SEGONDÈ KÒM ESKRIPTÈ

I- KARAKTERISTIK SITIYASYON KOMINIKASYON AN NAN KAD YON EVALYASYON SOMATIF.

1.1 Elèv yo dwe jwenn nan sitiyaasyon kominikasyon an eleman sa yo :

- yon entansyon kominikasyon
- yon sijè oubyen posiblite pou chwazi pami de oubyen twa sijè ;
- destinatè tèks la e si nesèsè karakteristik li (laj, estati, elatriye)
- tip tèks la :
 - § naratif
 - § enfòmatif
 - § deskriptif
 - § agimantatif
- jan tèks la (resi, tèks dokimantè, kontrandi evènman, rezime, lèt opinyon, elatriye...)

1.2 konsiy yo dwe presize tou :

- tan ki prevwa pou pwodui tèks la ;
- resous dokimantè otorize pou ekri tèks la ;
- kantite mo pou tèks la genyen (500)

II- KARAKTERISTIK TÈKS ELEV LA NAN KAD YON EVALYASYON SOMATIF.

2.1 Tèks la dwe adapte ak sitiyaasyon kominikasyon an Tèks elèv la adapte si tout eleman sitiyaasyon kominikasyon an respektè :

Nan yon tèks naratif

- anbyans naratif resi a tabli nan yon epòk e nan yon espas;
- prezantasyon yonn ou plizyè pèsonaj ak tout karaktè yo;
- istwa a genyen yon entrig;
- you naratè rakonte istwa a
- tèks la pèmèt destinatè a tabli rapò ant yon anbyans istwa e reyalyte.
- Tèks la enterese destinatè a pou jan li prezante a.

Nan yon tèks enfòmatif

- tout eleman enfòmasyon yo kòrèk
- enfòmasyon yo san fay.

Nan yon tèks deskriptif

- aspè prensipal ak aspè segondè ki nan deskripsyon an te byen chwazi;
- gen anpil presizyon nan deskripsyon an.

PWOFIL ELÈV DEZYÈM ANE SEGONDÈ KÒM ESKRIPTÈ

Nan yon tèks agimantatif

- Eleman ki sèvi pou agimantasyon an
- Ransèyman yo ki sèvi yo bay bonjan prezizyon

III- KOYERAN

Tèks elèv la koyeran si destinatè a kapab konprann li e suiv pwogresyon li.

- Règ kontinite ak règ pwogresyon tèks la respekte ;
- Mak nesèsè pou òganizasyon tèks la egziste ;
- Pwennvi emetè a kenbe dyanm ;
- Vokabilè ak rejis lang nan byen adapte ak egzijans pwodiksyon an.
- Pa genyen kontradiksyon nan tèks la

IV-KONFÒM A FONKSYÒNMAN LANG NAN

Tèks elèv la konfòm a fonksyònman lang nan lè li respekte règ ki pi ba yo :

- Mo yo genyen sans pou yo genyen e yo anplwaye korèkteman nan kontèks yo ye a ;
- Estrikti fraz yo ak siy ponktyasyon yo korèk ;
- Òtograf mo yo korèk.

Kominikasyon ekri: pwodiksyon ekri

Konpetans	Eleman ki nesèsè pou devlope konpetans lan	Aktivite elèv yo ka fè	Kòmantè
1. Prepare teknik ak zouti ki pèmèt ou reyisi yon pwodiksyon ekri anvan ou kòmanse redije. 1. Bati yon plan ki pa depaman ak tip ekri ou vle pwodui a. 2. Ranje lide ou yo selon enpòtans yo nan tèks ou ap pwodui a. 3. Planifye kantite paragraf, alineya, espasman, tit, soutit, ou ap mete nan tèks ou a. 2..Pwodui divès tèks an fonksyon entansyon kominikasyon ki nan tèt ou. Tabli relasyon an entansyon kominikasyon (sa ou vle ekri a) ak tip tèks ki asosye ak entansyon sa a. Fè diferans ant yon tèks administratif ak yon tèks òdinè.	• Itilizasyon fèy bouyon • Ekri ki genyen karaktè pèsonèl : biyè, lèt zanmitay, kat postal, imel, eksetera • Ekri ki genyen karaktè administratif : lèt administratif, rapò, nòt administratif, kontrandi, pwosèvèbal, sikilè,	Aktivite an atelye : Nan yon premye tan, elèv nan chak gwoup prepare yon plan epi konstwi yon tèks dapre plan sa a. Nan yon dezyèm tan gwoup yo chanje tèks yo youn ak lòt. Nan yon twazyèm tan chak gwoup ap bati plan tèks ki nan men yo a. Apre sa, yo fè konparezon ant de plan yo. • Similasyon : Yon elèv ap jwe wòl direktè epi kèk lòt ap jwe wòl anplwaye. Direktè a genyen pou ekri anplwaye yo sou yon sijè epi anplwaye yo ap genyen pou reponn lèt Direktè a. Apre, tout elèv ap genyen pou analize karakteristik fòm lèt sa yo sou baz prensip yo.	Fòk elèv la sonje se entansyon eskriptè a ki pral dikte li ki tip fraz pou li fè : si li vle rakonte, li ap fè yon tèks naratif, si li vle enfòmè, li ap fè yon tèks enfòmatif, eks.

3 Analize echanj ki genyen ant diferan aktè anndan yon pyès teyat. 3.1 Analize diskou pèsonaj yo selon wòl yo ap jwe nan yon pyès teyat 3.2 Analize koyerans ki genyen anndan diskou pèsonaj yo 3.3 Analize pwogresyon anndan replik yo.	• Chema naratif an twa pati (Eta inisyal, transfòmasyon, eta final. • Chema naratif an senk pati (Eta inisyal, mank, kèt, peripesi/rezilta, eta final) Chema aktansyèl (Donatè / Destinètè, oksilyè / opozan, sijè-aktè/ objè	A pati yon istwa reyèl (nan lekòl la, nan peyi a eks.) elèv yo ap analize diferan pati ki rantr nan istwa sa a.	Chema naratif pa mache san chema aktansyèl. Yo tankou yon pyès adoken : youn se palmis lòt la se figi. Chema naratif la pèmèt elèv la analize aksyon ki anndan tèks naratif la. Chema aktansyèl la, li menm, pèmèt elèv la konprann ki moun ki poze aksyon yo.
4 Pwodui divès kalte tèks agimantatif 4.1 Agimante pou bay opinyon ou sou yon sijè. 4.2 Agimante pou reponn yon lide ou pa dakò avèk li. Agimante pou fè ekilib ant de lide ki pa ale nan menm sans.	• Tèks agimantatif, òganizasyon : Rezònman endiktif, Rezònman dediktif, rezònman dyalektik, eks. • Diskou politik, esè, piblisite, liv ki kritike, eks.	• Plizyè gwoup fòm nan klas la. Yo chwazi tèm legalizasyon Ladwòg , yon pati pou, yon pati kont, Yon pati ap fè ekilib ant de pozisyon kontrè yo.	Moun agimante pou divès rezon : pou defann dwa yo, pou akize lòt moun, pou defann pwennvi yo, pou joure, pou fè polemik. Anfen, anfen, se pa okazyon ki manke pou moun agimante, kidonk pou pwodui tèks agimantatif.

5 Pwodui tèks ki genyen plizyè tip (deskriptif, naratif ak agimantatif...) 5.1 Analize fonksyonman tèks ki genyen plizyè tip. 5.2 Tabli relasyon ant entansyon kominikasyon ak tip tèks.	Atik journal, nouvell literè, ekstrè woman, piblisite ekri, chante, resèt kuizin... Tèks ki genyen plizyè tip	Travay an atelye : Chak elèv vini ak yon tèks li idantifye ki genyen plis pase yon tip. Yo reyini an gwoup senk moun. Yo chanje tèks yo ant yo menm. Epi chak gwoup ap pwodui yon rapò pou eksplike ki tip yo jwenn nan tèks la epi defann pwennvi yo.	Lè yon moun ap ekri, li posib pou genyen plizyè tip nan tèks li a. Pa egzanp, si li vle bay adrès kote li rete li ka fè deskripsyon (sekans deskriptif), si li vle genyen rezon sou moun li ap ekri a li ka agimante (tèks agimantatif). Kidonk, yon tèks kapab genyen plizyè tip. Chak tip anndan yon tèks kapab pote non sekans : sekans destriptif, agimantatif, eks.
6 Reyalize yon fich lekti 6.1 Distenge enfòmasyon sou otè a ak enfòmasyon ki trete anndan tèks la 6.2 Fè diferans ant yon fich lekti ak yon rezime 6.3 Prezante yon bibliyografi selon prensip rechèch yo	- Enfòmasyon sou otè a (non li, kote li fèt, ane li fèt, eks.) - Enfòmasyon sou tèks la (Tit, sou tit, dat piblikasyon, mezon edisyon, kantite paj, eks. - Enfòmasyon sou tèm ki trete anndan tèks la (anviwonman, sante, ladwòg, eks.)	yon lis liv ansanm. Chak gwoup chwazi travay sou twa liv. Yo fè fich lekti yo epi yo prepare yon bibliyografi. Nan kad yon prezantasyon elèv yo genyen pou yo fè sou VIH/sida yo prepare fich lekti sou dokiman yo li.	Konn fè fich lekti enpòtan anpil nan aktivite entèlektyèl yon elèv. Li ap pèmèt elèv la òganize enfòmasyon li ap li yo pou li ka itilize yo annapre.

7 Prepare yon fòmilè. 7.1 Prepare kesyon yo an fonksyon enfòmasyon otè a ap chèche 7.2 Prevwa ki rejis lang ki nesesè pou fòmilè a.	• Entèwogasyon dirèk ak entèwogasyon endirèk... Konesans sou rejis lang yo,		Elèv la ap genyen divès okazyon pou li prepare yon fòmilè, sitou lè li ap fè rechèch pou devwa mezon yo.
---	--	--	---

Leksik /òtograf

Konpetans	Eleman ki nesèsè pou devlope konpetans lan	Aktivite elèv yo ka fè	Kòmantè
1. Itlize mo ki adapte ak Kontèks kominikasyon an. 1.1 Fè diferans ant diferan aspè (afektif, entèlektyèl, syantifik) anndan yon leksik. 1.2 Distenge teknik derivasyon, konpozisyon, mo prete ak mo dekalke. 1.3 Distenge chan leksikal ak chan semantik	- Vokabilè afektif, entelektyèl oswa syantifik. - Afiksasyon (prefiks / sifiks) - Konpozisyon, mo prete, mo dekalke - Sitiyasyon kominikasyon / leksik - Chan leksikal / chan semantik - Denotasyon / konotasyon - Kontèks lengwistik/kontèks ki pa lengwistik	Aktivite an gwoup: Chak gwoup ap genyen pou trete yon menm tèm, egz. Sante, nan diferan kontèks kominikasyon (rapò paran-pitit/ rapò pwofesè elèv eks. Elèv yo ap genyen pou analize tout diferans yo jwenn nan mo yo itlize yo selon kontèks kominikasyon an. Elèv yo ap travay an gwoup sou twa metòd fòmasyon mo. Chak gwoup ap genyen yon metòd pou li analize epi jwenn kèk egzanp. Apre elèv yo ap diskite ant yo sou diferans yo jwenn nan metòd yo.	Li enpòtan nan kèlkeswa sitiyaasyon an pou mo elèv yo ap anplwaye pa depaman ak sitiyaasyon yo ladan li a. Se pou rezon sa a fòk yo konnen ki mo ki mache ak ki sitiyaasyon.

. Evalye neyolojis ki anndan kreyòl ayisyen an. 2.1 Analize neyoloji-sans ki anndan kreyòl ayisyen an. 2.2 Analize neyoloji-fòm ki anndan kreyòl ayisyen an. 2.3 Konpare neyoloji sans ak neyoloji fòm ki anndan lang kreyòl la. 3. Analize fenomèn asimilasyon an nan kreyòl ayisyen. 3.1 Pwodi fraz ki genyen kontraksyon leksikal ak kontraksyon gramatikal. 3.2 Analize pwodiksyon ki genyen asimilasyon entèn. 3.3 Analize pwodiksyon ki genyen asimilasyon ekstèn.	- Neyoloji-sans (klowòks, asid batri,) Neyoloji-fòm ki fèt : pa siglezon (Minista, GNB, RPK, seleksyon idisèt, iven, ivenntwa...); pa afiksasyon (dekrenmen, dekole, gaspiya, piyajè). - Kontraksyon eleman leksikal. Egz. Konnen tounen konn Genyen " " gen Rete « ret - Kontraksyon eleman gramatikal. Egz. Tifi pa ou a di mwen soulye li a chire/ tounen : tifi pa w' la di m' soulye l' la chire. - Asimilasyon entèn Egz. Tankou tounen kankou Famasi " " fanmasi Almanak " " almannak - Asimilasyon ekstèn Egz. « Li ba ou on kou. » tounen « Li bò w on kou. »	Chak elèv pran kèk egzanp ki genyen rapò ak kontraksyon epi asimilasyon. Apre sa yo konpare diferan fraz yo jwenn yo.	Lang kreyòl la itilize asimilasyon ak kontraksyon anpil sitou lè Ayisyen ap pale. Li enpòtan pou elèv yo konprann fenomèn sa yo, ki ap pèmèt yo fè diferans ant lang ekri e lang pale.
--	---	---	---

Tradiksyon

Konpetans	Eleman ki nesesè pou devlope konpetans lan	Aktivite elèv yo ka fè	Kòmantè
1. Aplike prensip tradiksyon ki mande pou respekte sans nan lang sous la. 1.1 Konprann ekspresyon fije ki nan lang sous la. 1.2 Konprann fonksyónman eleman gramatikal, leksikal, semantik... nan lang sous la. 1.3 Respekte rejis lang ki itilize nan lang sous la.	- Tèks kout tankou konsiy, mòd anplwa, afich, kat swè, eslogan... - Tèks fonksyónèl ki ekri an franse ak an kreyòl. Konesans sou de lang ki fasafas yo sou plan gramatikal, leksikal, semantik, eks.	Elèv yo chwazi ekstrè ki soti nan woman ayisyen, nan nouvel literè, nan liv pwezi ayisyen ekri, eks. Yo reyini an atelye epi yo fè tradiksyon tèks sa yo. Apre sa, deba fèt nan klas la sou respè prensip tradiksyon yo.	Elèv la ap mete li nan plas moun ki pral li mesaj li yo, pou li ka prevwa ki mo, ki fraz ak ki rejis lang pou li anplwaye nan yon tradiksyon.
2. Aplike prensip tradiksyon ki mete plis aksan sou destinatè mesaj la. 2.1 Prevwa pou ki moun tradiksyon ap fèt 2.2 Respekte lespri mesaj la nan lang sous la 2.3 Distenge kontèks lengwistik ak kontèks non lengwistik mesaj la	- Tèks piblisite ekri ak pale - Kèk tèks powetik tankou : ekstrè woman, nouvel literè... - Tèks deskriptif, naratif, dyalòg, eks. - Denotasyon /konotasyon - Monosemi/polisemi Chan semantik ak chan leksikal		

Gramè fraz ak gramè tèks

Konpetans	Eleman ki nesèsè pou devlope konpetans lan	Aktivite elèv yo ka fè	Kòmantè
1. Analize estrikti fraz senp nan yon tèks. 1.1 Analize estrikti fraz senp ki genyen vèb. 1.2 Analize estrikti fraz senp ki pa genyen vèb.	- Fraz senp ki genyen konpleman objè dirèk. - Fraz senp ki genyen konpleman objè endirèk. - Fraz senp ki genyen konpleman objè segon. Egz. : Wowo bay Jozèt (konpleman objè dirèk) yon mango.(konpleman objè segon)	Genyen plizyè gwoup ki fòme nan klas la. Elèv yo chwazi tèks ki ekri an kreyòl epi ki genyen divès kalte fraz senp ladan yo. Apre sa, yo etidye estrikti fraz sa yo. Men li enpòtan pou fraz sa yo soti nan yon tèks paske kontèks la ap pèmèt elèv yo etidye rapò ki makònen estrikti lang nan ak sans li ka genyen.	Elèv la ap aprann konnen wòl yon vèb jwe nan yon fraz. Li ap aprann tou genyen lòt eleman ki ka jwe menm wòl ak vèb la nan fraz kreyòl.
2. Analize estrikti fraz konplèks pa kowòdinasyon nan yon tèks. 2.1 Konpare pwopozisyon endepandan ak pwopozisyon depanndan. 2.2 Evalye nati ak fonksyon mo kowòdonan nan fraz ki genyen plizyè pwopozisyon endepandan.	- Mo kowòdonan an kreyòl : konjonksyon (epi, men, ni... ni, kidonk, oubyen, osnon eks.), advèb (poutan, sinon, tankou, kouwè...) - Nati ak fonksyon mo kowòdonan yo an kreyòl. Konparezon ant mo kowòdonan yo (Ou pa vini, kidonk ou p'ap manje.) ak mo lyezon (egz. Jan ak Pyè pa vini.)	Aktivite an gwoup : elèv yo chwazi tèks ki ekri an kreyòl epi ki genyen divès kalte fraz konplèks ladan yo. Apre sa, yo etidye estrikti fraz sa yo pou yo ka konprann fonksyonman fraz konplèks pa kowòdinasyon yo.	Yon mo kowòdonan kapab yon konjonksyon osnon yon advèb lyezon. Sa ki enpòtan se pou elèv la konnen lis mo sa yo nan kreyòl la.

Konpetans	Eleman ki nesèsè pou devlope konpetans lan	Aktivite elèv yo ka fè	Kòmantè
3. Analize estrikti fraz konplèks pa sibòdinasyon nan yon tèks. 3.1 Etidye fonksyonman pwopozisyon sibòdone relatif nan yon fraz. 3.2 Etidye fonksyonman pwopozisyon sibòdone konpleman dobjè nan yon fraz. 3.3 Etidye fonksyonman pwopozisyon sibòdone entèwogatif endirèk. 3.4 Etidye fonksyonman pwopozisyon sibòdone sikonstansyèl. 3.5 Etidye fonksyonman pwopozisyon sibòdone enfinitif.	- Pwonon relatif an kreyòl (ki...). Sonje mwayen ki pèmèt pwopozisyon relatif la konekte ak prensipal la pa fonksyone menm jan an franse ak an kreyòl. Evite itilize "ke" nan fraz kreyòl. (Egz. *Li kontan ke ou pa te vini./ nan plas : Li kontan ou pa te vini.) - Pwopozisyon konpletif, pwopozisyon entèwogatif endirèk, pwopozisyon enfinitif. Divès kalte pwopozisyon sikonstansyèl (tan, koz, konsekans, bi, konsesyon, konparezon, kondisyon...) /sonje kreyòl ayisyen genyen pwòp mwayen pa li pou li eksprime rapò tan pa egzanp : Monte mwen monte, Jan desann.	Aktivite an gwoup : elèv yo chwazi tèks ki ekri an kreyòl epi ki genyen divès kalte fraz konplèks pa sibòdinasyon ladan yo. Apre sa, yo etidye estrikti fraz sa yo pou yo ka konprann fonksyonman fraz konplèks pa sibòdinasyon yo.	Elèv yo ka konpare estrikti fraz konplèks pa sibòdinasyon yo an kreyòl ak fraz nan lòt lang. Apre yo ka gade kòman konparezon sa a itil nan aprann estrikti lang kreyòl la.

4. Analize nosyon tan ak aspè nan kreyòl ayisyen. 4.1 Distenge sa ki fè diferans ant aspè ak tan. 4.2 Konpare "ap" ak "te" nan fraz an kreyòl. 4.3 Analize tan pase nan fraz an kreyòl. 4.4 Analize tan fiti nan fraz an kreyòl.	• Konesans jeneral sou nosyon tan ak aspè • Rapò ki genyen ant moman enonsyasyon ak tan (prezan, pase, fiti) • « Ap » mak tan ; « ap » mak aspè. • "te" mak tan pase. • "te" + "ap" (ava ou a)= tan kondisyonèl an kreyòl Mak tan fiti an kreyòl : ap, pral, ava, va, a.	Chak elèv fè travay pèsònèl pou analize mak tan ak aspè nan tèks yo chwazi yo menm.	Tan ak aspè se de nosyon ki enpòtan anpil nan fonksyónman sistèm vèbal yon lang. Lè yon elèv ayisyen konprann sistèm vèbal lang kreyòl la, sa pèmèt li analize sistèm vèbal lòt lang ki an kontak ak kreyòl sou teritwa a, epi evite melanje sistèm aspè ak tan de lang ki fasafas.
6. Analize pwogresyon tematik yon tèks. 6.1 Evalye pwogresyon pa tèm konstan nan yon tèks 6.2 Evalye pwogresyon pa tèm lineyè nan yon tèks. Evalye pwogresyon pa tèm derive nan yon tèks.	• Tèm ak pwopo nan yon fraz. • Règ repetisyon • Règ pwogresyon • Wòl anafò nan yon tèks Wòl konektè nan yon tèks	Aktivite an atelye : elèv yo travay sou tèks an kreyòl pou yo kapab analize diferan tip pwogresyon tematik ki ka egziste nan yon tèks	Yon tèks pa janm prezante yon sèl pwogresyon. Li toujou asosye plizyè ansanm. Pa egzanp, anndan yon tèks ou kapab jwenn pwogresyon tèm konstan asosye ak pwogresyon tèm lineyè epi pwogresyon tèm divize. Egz. Twa jennjan ap naje nan flèv latibonit. Youn ladan yo disparèt. De lòt yo plonje dèyè li. Men se ak kadav li yo monte.

Bibliyografi

(Lis liv elèv yo ka li)

Lis zèv, otè, liv pou dezyèm ane segondè a

Pyès teyat

- Beaubrun, Théodore (dit Languichatte), Anna, Port-au-Prince : ed. Panorama, 1962.
- Beaubrun, Théodore (dit), La famille Languichatte, Port-au-Prince : Imprimerie des Antilles, 1981.
- Cavé, Syto, Kavalye Polka, Port-au-Prince : 1984
- Cavé, Syto, Mèt katye, Port-au-Prince : 1996
- Frankétienne, Pèlin-tèt, Port-au-Prince, Ed du Soleil, 1978.
- Jessifra (F. Valcourt) Extraits
- Morisseau - Leroy, Félix, Teyat kreyòl : Antigòn, Wa kreyon, Pèp la, Moun fou, Rara Anatòl, Port-au-Prince, Imprimerie Bois Caïman, 1998.

Istwa ki gen moral

- Sylvain, Georges, Cric ? Crac, fables de La Fontaine, racontées par un montagnard haïtien et transcrites en vers créole.
- Pawòl granmoun (Pwovèb)
- Moyse, Raymond, A, Twa demi-douzèn, Istwa Mèt Lafontèn, 1975.
- Bastien, guy Arthur, Paroles d'hier et d'aujourd'hui, Recueil de Proverbes, Port-au-Prince, 1993, 164 p.
- Jean-Baptiste, Pauris. Dezyèm kout flach sou 300 provèb, Port-au-Prince, Ed Bon nouvèl 1975, 71 p.
- Desmarattes, J. Lyonel, Fanm Filozòf, koleksyon kreyolad, 2003, 100 p.

Woman / Istwa (resi)

- Celestin-Mégie, Emile, Lanmou pa gen baryè, premye epòk, Port-au-Prince, ed. Fardin, 1975
- Daniel, Gary, S., Kanmizòl na pyi Gonbolyen, Tampa, CLASIG, Ed. 1993
- Frankétienne, Dezafi, Port-au-Prince, Ed Fardin, 1975.
- Jean-Baptiste, Pauris, Nan lombray inosans, Port-au-Prince, Ed Deschamps, 1985
- Victor, Gary, Sonson pipirit. Un octobre d'Elyaniz (roman), Port-au-Prince, 1992
- Sixto, Maurice, A., Choses et gens entendus, 10 cassettes, C.D.
- Chèry, Pierre-Michel, Eritye Vilokan, Port-au-Prince, 2002.
- Vernet, Pierre, Analiz Woman Eritye Vilokan, Port-au-Prince, FLA, 2002

Jounal

- Jounal Bon nouvèl
- Haïti Progrès (pati ki an kreyòl la)
- Jounal libète
- Haïti en Marche (pati ki an kreyòl la)
- Haïti Observateur (pati ki an kreyòl la)

Divès kalte kont

- Bajeux, Jean Claude, Mosochwazi pawòl ki ekri an kreyòl ayisyen, Port-au-Prince, Editions Antilia, 1999 p. 40 - 70
- Deita (pseud.) Kont nan jaden peyi Ti Toma, Port-au-Prince, 1991, 174 p.
- Agence de Coopération culturelle et technique, contes créoles illustrés textes bilingues créoles-français. Paris : imprimerie Schiffer, 1976, 75 p. (13 contes)
- Minville, Ernst (pseud. Pye Banbou), Tim-Tim, Port-au-Prince : Ed. Fardin, cl. Couconille, 1973 60 p

Pwezi

- Batrville, Dominique, Boupik (poèmes), Port-au-Prince, Ed. Choucoun, 1978
- Castera, Fils Georges, Clou gagit, Port-au-Prince, 1965
- Castera, Fils, Georges, Konbèlan, Montréal : Nouvelle optique, 1976
- Castera, Fils, Georges, Rèl, Port-au-Prince, Ed. A contre-courant, 1995
- Conjonction, Lamadèl, cent poèmes créoles, Port-au-Prince : no 195 Juillet - août - sept 1992
- Durand, Oswald, «Choucoun »
- Koralen.... (pseud. Jean-Claude de Martineau), Pwezi, Kont, chante, Port-au-Prince, 1991
- Large, Robert Josaphat, Pè sèt (powèm), Miami, Edit. Koukouy, 1994
- Morisseau-Leroy, Felix, Dyakout 1, 2, 3, 4, New York, Haitiana Publication, Inc 1990
- Pierre, Claude, Randevou, Antoloji kreyòl, Pwezi d' Ayiti, Montréal, CIDIHCA et Pleine plage
- Conjonction, Lamadèl, cent poèmes créoles, Port-au-Prince : no 196 Oct. - nov - déc 1992